

Jönköpings Länsförbund av naturskyddsföreningen.

Länsförbundets framväxt – en kort historik

Svenska Naturskyddsföreningen bildades den 16 maj 1909. Grundtanken var att föreningen skulle fungera som upplysare, undervisare, propagandist och opinionsbildare. Föreningen firar 2009 sitt 100-årsjubileum.

Pionjärer inom naturvården

Georg Borgström

var professor i Michigan State University. Han skrev tidigt mängder av debattartiklar och hans budskap vilade tungt på statistik rörande befolkningsexplosionen, naturen som global resursfråga/mänsklighetens överlevnad och människans möjlighet att ändra jordens ansikte. Borgström uppfattades av många som världssamvete och undergångsprofet..

Sten Selander

svensk poet, essäist, översättare och botaniker, docent i botanik vid Uppsala universitet. Han efterträdde Sven Hedin som ledamot av Svenska Akademien. Sten Selander var Svenska Naturskyddsföreningens ordförande 1936-1947. Han stod för en mer avgränsad syn och hävdade att globala krafter egentligen inte påverkade vad som hände i svensk natur.

Hans mest kända och älskade dikt heter "Spela kula". Idag är Sten Selander mest känd för sina naturskildringar, främst för det än idag ofta refererade standardverket om svensk natur "*Det levande landskapet i Sverige*".

Rolf Edberg

Författare, ambassadör, riksdagsman, delegat i Europarådet i Genève.

"Han såg naturens kris genom naturvetenskapens prisma." Edberg gav ut en rad böcker som blev mycket lästa och uppmärksammade, bl a.

"Spillran av ett moln": *Ett av de tre främsta dokumenten om vår värld idag. Ekar av Rachel Carsons Tyst vår och av Borgströms befolkningspessimism.*

"Vid trädets fot": *En bok att ställa på hyllan bland de eviga följeslagarna.*

"Brev till Columbus": *Edberg är verkligen en av jordens vänner. Han för det oroade förnufts talan med poetiskt skimmer och närhet till naturen.*

"Edberg talar ofta om människan i marginalhemmet mellan de kosmiska dödsrikena – jordens glödande svarta eld inunder oss och den svarta, kalla skyn ovanför oss. Han framhåller också att **framtiden har blivit allt viktigare för Naturskyddsföreningen.**" Det går inte att välja mellan historia och framtid när det gäller hur naturskyddet skall utformas."

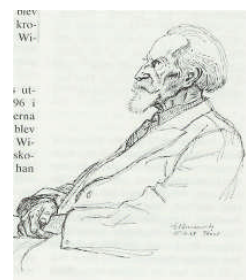
Edberg var förenande länk mellan Selander och Borgström, en brygga mellan fjällen och hagmarkerna i Norden och de globala frågorna som utgör naturskyddets ofrånkomliga ramvillkor.

Pionjär inom naturskyddet.

Edvard Wibeck 1877 – 1972

Civiljägmästare, professor i skogsskötsel vid Skogshögskolan, född i Kållerstad i Wästbo. Trots att han i grunden var skogsman insåg han att det nya skogsbruket var ett hot mot de gamla träden och därmed mångfalden i skogen. Wibeck vädjade till de privata skogsägarna

"Vore det egentligen någon förlust för flertalet privata skogsägare om de lämnade smärre urskogspartier oavverkade i de sällsynta fall, då sådana ännu finns kvar?"

Han var en av de stora kämparna för bildande av nationalparker och naturskyddsområden t.ex. Muddus 1943 och fridlysning av Sjaunja. Wibeck var en vår tids främsta kännare av Norrlands natur. Kävsjömosseområdet med dvärgbjörk, dvärgbeckasin, myrsnäppa, kornknarr och myrlilja blev tidigt ett av Edwards "mesta" skötebarn. Redan 1907 lade han förslag om fridlysning av området. Han kämpade även för Rusarebo och Bolmen. Som skicklig ornitolog låg han bakom tillkomsten av Fågelmuséet i Stadsparken, Jönköping. Av sina kollegor och vänner liknades han vid *en ståtlig gammelfura i en snårskog*. *Faktatext: Bengt Aronsson*

Pionjär för naturvården inom Jönköpings län.

Åke Hallander

var under 40 år, 1926 – 1966 verksam inom skogsvårdsstyrelsen i Jönköpings län, drygt halva tiden som länsjägmästare. Han växte upp på en halvö i Svartån i Östergötland bara 15 km från Tåkern och ett par mil från Ombergs blomsterängar. Redan som liten var han mycket naturintresserad. Som 14-åring skrev han en rapport till "Fauna och Flora" om häckande rörhöna, den första i Östergötland. Han fick ett tre sidor långt brev om ringmärkning och började sedan själv ringmärka fåglar. 1922 hittades en trädlärka med ring om foten. Den var märkt av Åke Hallander 1 aug 1917 i Spångsholmsskogen. Yrkesvalet var självklart något som gav möjlighet att vistas mycket i naturen. För pappa var skogsbruket aldrig bara en ekonomisk fråga, skogen och naturlivet var oskiljaktigt sammanbundna. Redan 1953, långt innan myndigheter, politiska partier eller industrier lagt fram några miljövårdsprogram, skrev han "Utkast till naturvårdsprogram för Jönköpings län" vari han drog upp riktlinjer och formulerade handlingsprogram för naturskyddet, naturligtvis i samarbete med politiker och andra intresserade och i nära kontakt med Svenska naturskyddsföreningen. Det är en pionjärinsats och ett banbrytande arbete vars betydelse är uppenbar i dagens situation.

1953 inträdde Åke Hallander som ordinarie länsombud för Svenska Naturskyddsföreningen och blev den drivande kraften i uppbyggandet av föreningens organisation. Samma år tog han också initiativet till Norra Smålands länsavdelning av Ornitologiska föreningen. 1954 bildades Jönköpingskretsen av SNF och han blev dess förste ordförande

Åke Hallander tog hjälp av sina skogsvaktare för att bilda kretsar av SNF i varje härad och en hel del kretsar har haft en länskogvaktare som ordförande. Åke reste själv runt i länet och höll startmöten.

Min pappa hade många goda sidor. Han var en utmärkt organisatör. Under 30-talet reste han runt i Sverige och startade RLF-avdelningar och var en lång följd av år med i RLF:s förtroenderåd. På den tiden fanns ännu en levande landsbygd. Landsbygden och bönderna låg honom varmt om hjärtat och han var med och organiserade jordbrukets föreningsrörelse.

Pappa var en utmärkt talare, föredragshållare, kurs- och exkursionsledare. Han förberedde allt noga men föredragen var nästan aldrig utskrivna utan bestod av stolpar på ett litet anteckningsblock. Exkursionerna provkörde han alltid, kontrollerade möjligheterna till parkering och toalettbesök, provåt maten på ev. matställen. Säkert minns en del av er SNFs länsutflykter med "en bil från varje krets". Man kunde lita på att exkursionerna startade och slutade ganska exakt enligt inbjudan.

Pappa Åke kunde konsten att fånga åhörarnas intresse och lägga sitt föredrag på rätt nivå oavsett vilka som lyssnade. Med humor och oväntade vändningar lockade han till skratt och leenden och med sin stora entusiasm ryckte han med sig även de skeptiska. Men han kunde inte tåla människor som trodde sig veta allting bättre. Dem drev han ganska hårdhänt med.

På exkursion i Södra Vätterbranterna.

Under många år var pappa redaktör för ”Skogen”, Svenska Skogsvårdsföreningens tidskrift. Han var en flitig skribent, skrev fackartiklar i dagstidningarna, och medverkade i flera böcker bl a om Bokens nordgräns och Hur är det i mitt yrke. Som handbok för skogsägare skrev han ”Ett ekonomiskt skogsbruk”.

I familjen skrevs alltid verser på julklapparna. Pappas var korta och humoristiska. Han tyckte om att läsa högt. Jag minns med glädje alla de böcker han läste för oss. Han var mycket borta på tjänsteresor och var en omtyckt gäst på gårdarna. Hans minne för namn och platser var otroligt. Ute i länet kunde han på långa sträckor berätta vem som bodde i varje gård. Han sa själv: ”Jag hittar sämst i Jönköping där jag bor.” Ofta kom han hem till mamma med svamp som han hittat under tjänsteutövning i någon skog. De fraktades i hans basker eller om det var mycket i hans jacka.

Att pappa var omtyckt har jag fått många bevis på. Ännu snart 40 år efter hans död kan jag möta människor som berättar om möte med pappa hemma eller på någon skogsdag. ”Ja, se jägmästaren han var en rejäl karl”, kan de säga. Ofta kommer de med någon liten anekdot.

Åke Hallander använde sin kraft till att få i gång först naturvården i länet och sedan genom WWF knyta an till det globala naturvårdsarbetet. Alla måste hjälpa till för att få hjulet att snurra.

Under de sista åren av sitt liv ägnade pappa allt mer tid åt WWF och den globala naturvården.. 1969 deltog han i WWF:s första världskongress som hölls i Amsterdam. Han var en av de drivande krafterna och en av initiativtagarna till bildande av en svensk nationalkommitté av WWF. Arbetet drivs framför allt för att skydda hotade djurarter och verka för att u-ländernas naturresurser utnyttjas på ett förnuftigt och ekologiskt riktigt sätt. En av hans käpphästar var vikten av ett långsiktigt ekologiskt tänkande.

Pappa avled mitt i sin verksamhet just när han hållit ett anförande för pensionärer på Elmia om naturvård. Hans dröm om WWF i Sverige blev verklighet hösten 1971 då WWF Sverige bildades med konungen som högste beskyddare.

Pappa var en underbar människa och jag är stolt och glad över att även jag i hans fotspår fått dra mitt lilla strå till stacken för naturvården, skogen och det globala miljötankandet. Inga Hagberg.

Jönköpings Länsförbund av Naturskyddsföreningen.

1968 – 2009.

Kort historik.

I sin årsrapport som länsombud skrev Åke Hallander 1967 bl a följande. ”Problemen växer. Övergången från naturskydd till naturvård fullföljes till miljövård liksom fältet vidgas från kommuner, kretsar, län och nationer till globalt samarbete. De lokala insatserna får inte glömmas för de vida perspektivens skull. **Vårt personliga, vårt aktiva länsarbete är idag viktigare än någonsin.**” Med detta som bakgrund tog Åke initiativet till att bilda Jönköpings Länsförbund.

Det började med ett förberedande möte i Nässjö 24 februari 1968 – temat var ”BILDA-LÄNSFÖRBUNDS-STÄMMAN. Mats Segnestam från SNF Riks och bl a 16 ombud från kretsarna deltog. På stämman drog man upp riktlinjerna för förslag till hur länsförbundet skulle organiseras och fungera.

Åke Hallander t.v. och Mats Segnestam näst längst t.h. Komosse Naturreservat maj 1968.

Nästa viktiga och avgörande steg togs vid sammanträde på Ullinge Gästhem den 11 maj 1968. Då bildades formellt Jönköpings Länsförbund av Sv. Naturskyddsföreningen.

42 representanter för länets kretsar deltog. Ordförande och föredragande vid mötet var länsombudet **Åke Hallander** och sekreterare **Oliver Törnqvist**.

Före sammanträdet hade deltagarna haft en samling i Hult, där Södra Vedbokretsen bjudit på kaffe och förevisat Albert Engströmshärd. Utflykt till Skuruhatt, där man blickat ut över regntunga men storslagna vyer, hört på ett geologiskt kåseri och själva vandrat nere i Skurugata och studerat porfyren på nära håll.

Ett viktigt beslut var **stadgeförslaget**. Där fastslogs bl a

”Länsförbundet omfattar de kretsar som är verksamma i Jönköpings län och är anslutna till Naturskyddsföreningen.”

*”Länsförbundet är ett organ för Riksförbundets verksamhet i Jönköpings län, skall verka för Riksförbundets syfte och **stimulera och samordna arbetet inom kretsarna** och hos länsstyrelse, landsting, övriga länsorgan och kommunala myndigheter **tillvarata naturvårdsintressena.**”*

*”Som **ombud** till länsförbunds-stämman äger varje krets att utse ett ombud för kretsen samt utöver detta ett ombud för varje påbörjat hundratal medlemmar i kretsen. Varje ombud äger en röst.*

*”**Motionsrätt** tillkommer varje ansluten krets och efter förslag från Huskvarna-kretsen även varje enskild medlem.”*

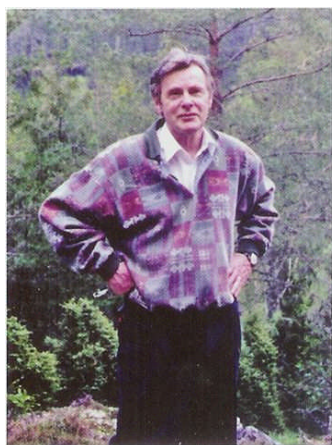
*”**Styrelsen** skall bestå av ordföranden och det antal ledamöter som länsförbundsstämman beslutar, dock minst en ledamot från varje ansluten krets. Ledamöterna väljes för en tid av 2 år. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och kassör samt ett arbetsutskott på tre personer.”*

*”Länsförbundets **räkenskaps- och verksamhetsår** omfattar ett kalenderår.”*

Stadgeförslaget godkändes enhälligt med acklamation.

Och så till portalparagrafen - § 7.

Ordföranden frågade därefter: Skall vi bilda ett Länsförbund enligt det stadgeförslag vi nyss godkänt? – På denna fråga följde ett kraftigt JA och beslutet att bilda Länsförbundet var enhälligt.

Lars-Erik Apelqvist

Enligt särskilt beslut fastställdes antalet styrelseledamöter till maximalt 16. Förutom de 11 representanterna för kretsarna invaldes i **den första styrelsen** Lars-Erik Apelqvist, länsombudet Åke Hallander, Sven Sandell, Bertil Ek samt Oliver Törnqvist.

Noteras bör att Jan-Olof Berlin från Huskvarna-kretsen invaldes i denna styrelse och har tillhört Länsförbundets styrelse alltsedan dess – en högst berömvärd och uthållig insats för Naturvården i Jönköpings län.

Jan-Olof Berlin.

Till ordförande i Länsförbundet fanns två förslag – länsombudet Åke Hallander och Lars-Erik Apelqvist. Åke avsåg sig och därefter valdes med acklamation **Lars-Erik Apelqvist** som första ordförande i Länsförbundet – en post som han innehade fram till sin död år 2006.

Länsförbundet har under de gångna 41 åren ansträngt sig för att vidga och förbättra samarbetet med kretsarna. Under de första åren utgavs publikationen **F-Natur**, senare kom **Länsbladet**, som

gavs ut 2 ggr varje verksamhetsår. Länsförbundet har regelbundet ordnat även kurser, konferenser och intressanta utflykter för kretsarna.

Under hela verksamhetsperioden har Länsförbundet aktivt försökt **att bevaka viktiga naturvårdsfrågor** när kommunerna planerat att exploatera nya och ibland känsliga områden. Vissa beslut har med framgång överklagats av föreningen. Som en stor framgång måste räknas "räddandet" av SNF:s vackra gård **Osaby Säteri**, när starka krafter ville försälja fastigheten. Vårt länsförbund med Lars-Erik Apelqvist i täten drev frågan att Osaby måste få stanna i SNF:s ägo, vilket också blev fallet. Lars-Erik blev Smålands Naturs förste kassör och verkade som sådan fram till sin död. Osaby har under i synnerhet under de sista åren haft en mycket positiv utveckling.

En annan viktig insats under Lars-Eriks ordförandeskap var räddningen av **Smålands Taberg**. På hans initiativ beslöt Länsförbundet att förvärva AB Smålands Taberg. Under 20 års tid visade Lars-Erik gruvan för mer än 60 000 personer. Efter Lars-Eriks död har visningarna fortsatt med en grupp av utbildade guider.

Vid Naturskyddsföreningens **Skogskampanj 1999** uppmanade Länsförbundet att utse egna kampanjskogar. Länsförbundet hade också ett antal egna skogar. En kommitté inom Länsförbundet bestående av Apelqvist, Uno Björkman, Inga Hagberg och Bengt Aronsson fick uppdraget att dokumentera de olika kampanjskogarna i länet. Inventeringsarbetet utfördes till största delen av Uno Björkman. Efter Lars-Eriks död invaldes Åke Jönsson i skogsgruppen och efter ungefär tre års intensivt arbete presenterades resultatet i en bok, "**Rädda skogens liv – SNF:s kampanjskogar, några pärlor i Jönköpings län.**"

Så har arbetet fortgått inom Länsförbundet med oförändrad styrka och entusiasm. Lars-Eriks efterträdare på ordförandeposten blev Ingrid Wallin, Sävsjö. Sedan hon flyttat till Sundsvall 2008 övertas nu styret av Uno Björkman, även han med ingående erfarenheter av Länsförbundets arbete. **Vi önskar honom och hela styrelsen framgång i den viktiga verksamhet för naturvården som länsförbundet utför.**

Bengt Aronsson/ Inga Hagberg